

NOVA SORTA GRAHA ZRNAŠA KUTJEVAČKI RANI

U zavodu za povrčarstvo OOUR Instituta za vočarstvo, vinogradarstvo, vinarstvo i vrtlarstvo Fakulteta poljoprivrednih znanosti u Zagrebu u zajednici s PPK Kutjevom selekcionirana je nova sorta graha zrnaša i uvrštena u sortnu listu SR Hrvatske 1981. godine pod imenom »kutjevački rani«.

Sorta je niskog rasta—čučavac prikladna za uzgoj u čistoj kulturi uz kompletnu mehanizaciju.

Stabljika je čvrsta, visine 40—55 cm s početkom granjanja na oko 12 cm i 3—5 glavnih grana, bez lozica. Pri sklopu do 40 biljaka/m² ne poliježe.

Lišće je sitno, brojno, srcolikog oblika s oštrim vrhom, izrazito diakavo.

Cvijet je sitan, krem—bijelega boje.

Mahuna je ravna do malo zavijena, duga 6—8 cm, na presjeku ovalno plosnata. U nezrelom stanju zelene boje s gustim sitnim dlačicama s jako izraženim pergamentnim slojem zbog čega nije jestiva. U zreлом stanju mahuna je svijetlokrem boje, sa 4—6 crna u mahuni. U normalnim uvjetima zriobe ne puca.

Sjeme je okruglog—ovalnog oblika, bijele boje, jasnog sjaja, apsolutne težine 200—220 g. Bubenje nakon 12 sati 100—120 %, a raskuhavanje za 50—70 minuta. Kožica je tanka u prosjeku 6,5 % od težine zrna, zbog čega je lako probavljiva i ne izaziva jače nadimanje. S hranidbenog stanovišta je vrlo kvalitetan jer sadrži u prosjeku 23,5 % bjelančevina, a to je više od mnogih domaćih populacija koje se uzgajaju u zapadnom području Jugoslavije.

Najveća prednost ove nove sorte je ranozrelost. Dužina vegetacije od sjetve do fiziološke zriobe je 90—110 dana ovisno o godini, što omogućuje zriobu u VIII mjesecu i u humidnijim područjima s kraćim ljetom.

Druga je prednost ujednačena zrioba, što omogućuje mehaniziranu žetvu bez većih gubitaka.

Otpornost na bolesti koje se prenose sjemenom antraknozu—*Colletotrichum lindemuthianum* i virozu koju izaziva *Phaseolus virus 1* također su

Dr Ružica LEŠIĆ

Fakultet poljoprivrednih znanosti

OOUR Institut za vočarstvo, vinogradarstvo,

vinarstvo i vrtlarstvo

Zavod za povrčarstvo

Zagreb

Stjepan ŠIVO, dipl. ing.

PPK Kutjevo

važna svojstva ove nove sorte. To nije značajno samo za sjemensku proizvodnju, nego i za kvalitetu zrna.

Sorta nije otporna na bakterioze *Pseudomonas phaseolicola* i *Xanthomonas phaseoli* — ali je znatno tolerantnija od ostalih domaćih sorata uz normalnu preventivnu zaštitu.

Ishodni materijal za selekciju ove nove sorte potječe iz segregacije američke sorte Seafarer 1974. godine kada je izdvojena linija KM 74, koja se odlikovala ranozrelošću i ujednačenom zriobom. Slijedećih godina nastavljena je selekcija individualnim izborom. Testirajući s ishodnom sortom potvrđene su prednosti nove selekcije.

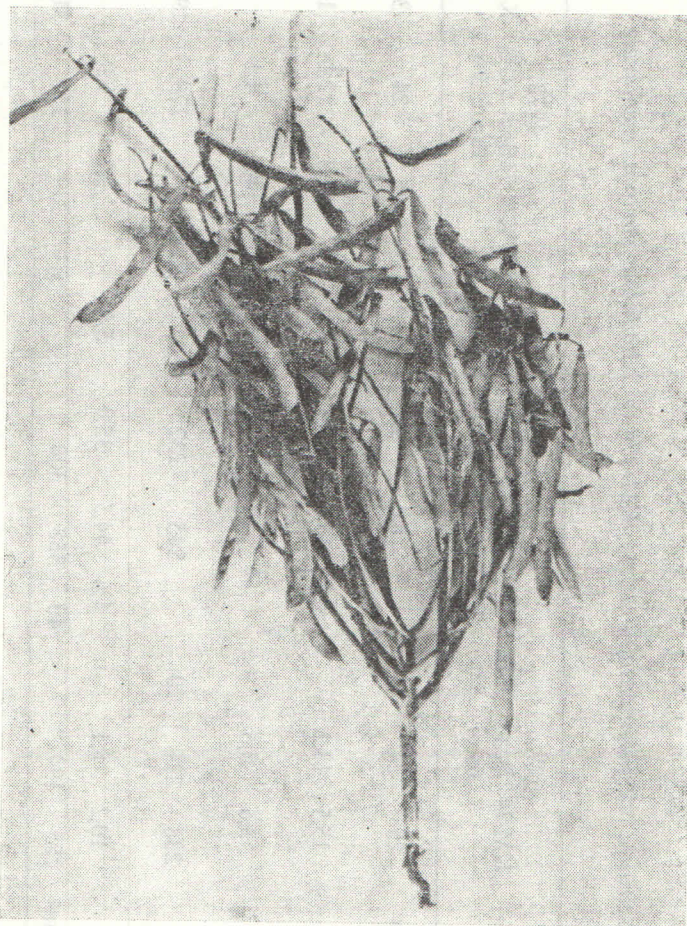
Random parcele u 10—12 repeticija iz sjemenskog usjeva eksperimentalne sorte uspoređene su s random parcelama iz sorte Seafarer kako se vidi iz tabele 1.

Tabela I — Testiranje eksperimentalne sorte KM—74 s ishodom sortom »seafarer«

	1976.		1977.		1978.		1979.						
	KM-74	Sea- farer	GD 5%	GD 1%	KM-74	Sea- farer	GD 5%	GD 1%	KM-74	Sea- farer	GD 5%	GD 1%	
Broj biljaka/m ²	25	24			8,6	9,1			25	24			37
Broj zrelih mahuna/biljci	15,5	13,2	0,7		43,5	39,9			11,8	12,1	10,0		8,3
Broj zrna u mahuni	3,6	3,6			4,9	4,4			4,4	4,1	4,2		4,2
Apsolutna težina g	238	224	10		245	232			10,8	187	179		195
Prirod zrna g/biljci	10,2	8,1			44,5	35,0	5,0		9,7	8,9	8,2		6,7
Prirod zrna g/m ²	255	194	40		358	300			5,3	243	211		248
													50

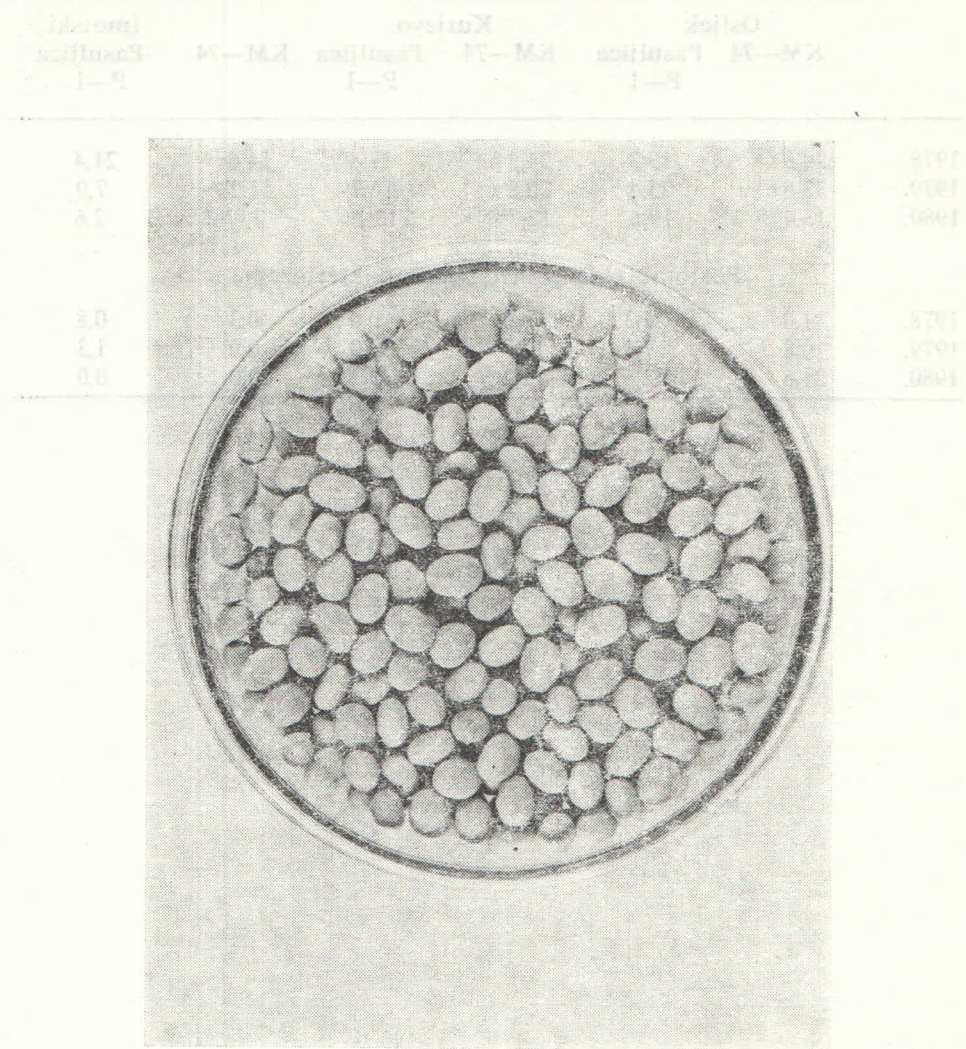
Obzirom na ohrabrujuće rezultate iz prethodnih godina eksperimentalna sorta KM—74 uvrštena je u sortni pokus s još osam sorata na tri lokacije: Osijek, Kutjevo i Imotski 1978—80. god.

U tabeli 2. prikazan je izvod iz tih pokusa, gdje se vidi prirod zrna u usporedbi sa standardnom sortom »pasuljica P—1«, te postotak zaraženih mahuna bakteriozama (*Pseudomonas phaseolicola* i *Xanthomonas phaseoli*).

Od ukupno 9 pokusa u 5 je eksperimentalna sorta KM—74 imala opravdano veći prirod, u jednom je prirod bio opravdano manji, a u tri razlike nisu bile opravdane. Ipak uzimajući u obzir svih devet pokusa prirod eksperimentalne sorte bio je za 16 % veći od standardne sorte.

Pored otpornosti na antraknozu i viroze eksperimentalna sorta pokazala je znatno veću tolerantnost na bakterioze što se također vidi iz tabele 2.

PPK Kutjevo proizvodi sjeme svih kategorija. Pokusna proizvodnja na društvenom i individualnom sektoru pokazala je dobre rezultate, pa se sjeme ove nove sorte sve više traži.

Tabela 2 — Prirod suhog zrna eksperimentalne sorte u usporedbi sa standardnom sortom

	Osijek		Kutjevo			Imotski Pasuljica P—1
	KM—74	Pasuljica P—1	KM—74	Pasuljica P—1	KM—74	
1978.	29,3 ⁺⁺	19,3	24,3 ⁺⁺	17,8	14,6—	21,4
1979.	33,6 ⁺⁺	23,4	20,8 ⁺	16,7	11,2 ⁺⁺	7,0
1980.	15,4 ^{NS}	19,6	12,7 ^{NS}	13,1	2,0 ^{NS}	2,6
Postotak zaraženih mahuna bakteriozama						
1978.	1,0	4,3	0,0	0,0	0,3	0,8
1979.	0,8	7,3	17,7	39,0	0,0	1,3
1980.	21,6	52,5	11,2	22,2	0,0	0,0